DOI: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.42

УДК: 343.98:343.431

Фарима М. М.,*здобувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ*

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

У статті проаналізовано основні сучасні підходи до розуміння сутності криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, показана її роль як важливого елемента методики розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини. Наголошено на комплексному характері методики розслідування таких злочинів, оскільки очевидний її тісний взаємозв'язок як з видовими (кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи, моральності) і підвидовими методиками розслідування (експлуатація дітей, жебрацтво, порнографія), так і з методикою розслідування злочинів, вчинених організованими групами. Специфічний характер даної методики виявляється в тому, що в ній акумулюються як рекомендації загального характеру, представлені у видових методиках, так і конкретні рекомендації, що враховують особливості розслідування саме таких діянь. Розроблено наукові основи комплексної криміналістичної методики розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини в умовах нового кримінального процесуального законодавства, визначено її місце в системі видових (внутрішньовидових) і позавидових методик, а також структуру криміналістичної характеристики, до якої включено такі елементи: спосіб підготовки, учинення та приховування злочинів; обстановка вчинення та слідова картина; відомості про осіб, які вчинили злочини, злочинні групи та особу дитини-потерпілого (-их).

Ключові слова: діти, торгівля дітьми, незаконна угода щодо дитини, криміналістична характеристика, розслідування.

В статье проанализированы основные современные подходы к пониманию сущности криминалистической характеристики уголовных правонарушений, показана ее роль как важного элемента методики расследования торговли детьми или другой незаконной сделки в отношении ребенка. Отмечено комплексном характере методики расследования таких преступлений, поскольку очевиден ее тесная взаимосвязь как с видовыми (уголовные правонарушения против свободы, чести и достоинства личности, нравственности) и подвидового методиками расследования (эксплуатация детей, попрошайничество, порнография), так и методикой расследования преступлений, совершенных организованными группами. Специфический характер данной методики проявляется в том, что в ней аккумулируются как рекомендации общего характера, представленные

в видовых методиках, так и конкретные рекомендации, учитывающие особенности расследования именно таких действий. Разработаны научные основы комплексной криминалистической методики расследования торговли детьми или другой незаконной сделки в отношении ребенка в условиях нового уголовного процессуального законодательства, определено ее место в системе видовых (внутривидовых) и позавидовых методик, а также структуру криминалистической характеристики, в которую включены следующие элементы: способ подготовки, совершения и сокрытия преступлений; обстановка совершения и следовая картина; сведения о лицах, совершивших преступления, преступные группы и лицо ребенка-потерпевшего (их).

Ключевые слова: *дети, торговля детьми, незаконное соглашение относительно ребенка, криминалистическая характеристика, расследование,*

За сучасних умов, одним із чинників, які потребують особливої уваги світового співтовариства, є боротьба з торгівлею людьми. Торгівля людьми як одне з найбільш ганебних явищ сучасного суспільства стало глобальною проблемою для мільйонів людей усього світу. За оцінками експертів – це сучасна форма рабства, порушення прав людини, злочин не тільки проти життя та здоров'я особи, але й проти держави. Нажаль, у сучасному світі, в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів та стирання кордонів, торгівля людьми стала найприбутковішою сферою діяльності організованої злочинності. Торгівля людьми є видом нелегальної підприємницької діяльності, яка в деяких випадках використовує для своєї вигоди неконтрольовані достатнім чином міжнародні міграційні потоки. Торгівля людьми як вид незаконного бізнесу, безжалісно впливає на свої жертви, які торговці розцінюють як товар, заподіюючи їм психологічну і фізичну шкоду, травмуючи їх, підвищуючи їх шанси заразитися небезпечними венеричними хворобами, СНІДом тощо [1].

Головними жертвами торгівлі людьми є жінки та дівчата, саме тому це поняття розглядається також як «торгівля жінками», «торгівля жінками та дітьми» або «торгівля з метою сексуальної експлуатації», але торгівля людьми в дійсності є більш широким поняттям [2, с. 196]. Нажаль, рушійними силами торгівлі людьми є такі економічні реалії як тендерна нерівність, відсутність рівних економічних можливостей, економічна нерівність як усередині держав, так і між ними, корупція різних рівнів, уразливість структури державних органів, що є результатом невідповідності судової і правоохоронної систем, громадянська нестабільність і невиконання державами своїх функцій із захисту і соціального забезпечення своїх громадян. Зауважимо, що в багатьох випадках саме через відсутність такого дієвого державного захисту і соціального забезпечення громадян, соціально незахищені верстви населення стають жертвами торговців людьми, своєрідним товаром на ринку. Одним з чинників, що сприяють процвітанню торгівлі людьми, є наявність попиту на платні сексуальні послуги, а також попит на дешеву робочу силу для некваліфікованої праці, – будівництва, оброблювального виробництва, промисловості та домашнього господарства тощо.

Торгівля людьми стала проблемою глобального масштабу, яка не визнає національних кордонів. Через те, вона часто становить собою транснаціональний злочин, аналогічний по своєму характеру торгівлі наркотиками і незаконному обігу зброї. На сьогодні особливу небезпеку складає діяльність транснаціональних злочинних угруповань, які спеціалізуються на торгівлі людьми. Основними ознаками транснаціональних злочинних угруповань є: 1) тенденція до вчинення ними комплексу взаємопов'язаних злочинів на території декількох держав; 2) особлива складність доказування організуючої ролі лідерів злочинних угруповань, які доволі часто навіть не бувають на місці вчинення злочинів; 3) активна протидія розслідуванню злочинів; 4) постійна тенденція до розширення сфери діяльності злочинного угруповання із втягненням до неї громадян кількох держав, перш за все мігрантів, безробітних, неповнолітніх; 5) пошук корумпованих зв'язків, проникнення до структури правоохоронних органів, спроби впливати на їх діяльність [3, с. 188].

Проблема торгівлі людьми має глибоке історичне та інтернаціональне коріння. На різних етапах свого розвитку людство по різному ставилось до неї. Спочатку ставлення до торгівлі людьми було досить ліберальним, купівля-продаж людини розглядалась як засіб легального збагачення. Згодом людська спільнота усвідомила неможливість існування такої форми збагачення, оскільки це дискримінувало людину, принижувало її честь та гідність. Розпочалась багатовікова боротьба з цим ганебним явищем, котра не вщухає й сьогодні, а навпаки загострюється [4, с. 15].

Ще на початку нашого століття на міжнародній зустрічі в Парижі були укладені перші угоди по викоріненню цього явища. Але незважаючи на те, що термін «торгівля жінками» вперше пролунав ще наприкінці XIX століття, до наших днів продовжує існувати плутанина і суперечки відносно змісту, який в нього вкладається. Ця плутанина відображає різноманітні визначення та концепції, які часом навіть суперечать одне одному, продовжуючи існувати при цьому як в державних законодавствах, так і в міжнародних конвенціях.

Будучи пов'язаною з секс-індустрією та фінансовими махінаціями, які стоять за нею, проблема торгівлі людьми торкається найінтимніших сторін людського життя, впливаючи на розвиток всього суспільства, перетворюючи людину на раба, почасти зводячи її життя до рівня тварини в найогиднішому її сприйнятті [5].

Поступово в літературі проблема торгівлі людьми звужується в основному до торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації. Хоча зазначена проблема є багатогранною, і включає в себе багато аспектів: торгівля жінками, чоловіками, дітьми, які в свою чергу, використовуються в різних цілях.

Цей різновид злочину, передбаченого ст. 149 КК України, полягає у використанні дітей з метою отримання наживи при усиновленні або удочерінні, використанні їх у жебрацтві, використанні як донорів внутрішніх органів, для зйомки відео і фотоматеріалів порнографічного характеру тощо. Звичайно, дитина може бути використана і для примусової праці або сексуальної експлуатації. Але підставою виділення цих злочинів в окрему класифікаційну групу є використання злочинцем

саме особливостей потерпілого, пов'язаних з його віком (неусвідомлення шкідливості і протиправності дій щодо нього, неможливості вчинення опору тощо) [2].

Саме обставини, пов'язані з особистістю дітей-потерпілих обумовлюють, з одного боку, вчинення щодо них специфічних протиправних дій (експлуатації), а з іншого – накладають специфічний відбиток на характер вирішуваних завдань розслідування і тактику проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій.

Як свідчать результати статистичних даних, останніми роками на території України спостерігається тенденція до зростання кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2, 3 ст. 149 КК України вчинених стосовно осіб, які не досягли 18-річного віку (протягом 2014–2017 рр. – на 20–25 %, 2018–2020 рр. – на 35–40 %). Якщо у 2014 р. було зареєстровано 104 таких злочини, то у 2020 р. їх кількість зросла до 293, тобто у понад три рази. Однак, зазначені цифри не відображають реальних масштабів окресленої проблеми і свідчать лише про той факт, що ця категорія злочинів характеризується високим рівнем латентності й, за даними досліджень, співвідноситься сьогодні 1:5. Кількість виявлених у зазначений період організованих груп та злочинних організацій відповідного спрямування зменшилася на 33 %, а закінчених провадженням кримінальних правопорушень – на 27 %. Негативною також є динаміка і щодо викритих угруповань з міжрегіональними (– 42 %) і транскордонними (– 57 %) зв'язками [6; 7].

Також, варто констатувати, що ідентифікація дітей, постраждалих від торгівлі людьми, залишається проблемою, а наявна статистика є лише верхівкою айсберга. Діти мають обмежені можливості захистити себе та повідомити про вчинений проти них злочин, а отже часто залишаються невидимими для соціальних служб та кримінального правосуддя. Торгівля дітьми або інша незаконна угода щодо дитини може мати різноманітні прояви і досить складний механізм вчинення, коли окремі дії, що входять до його складу, виконуються різними особами (групою осіб). Крім того цей злочин, як правило, має оболонку цивільно-правових відносин (усиновлення, працевлаштування, надання медичних послуг тощо), що створює суттєві труднощі у збиранні доказів, відмежування від інших суміжних з ним злочинів. Також потрібно відзначити, що злочини названої категорії, як правило, вчиняється на території кількох держав, що обумовлює необхідність співробітництва з правоохоронними органами інших країн у їх виявленні та розслідуванні.

Грунтовне дослідження криміналістичної характеристики, з урахуванням актуальної на сьогодні слідчої, експертної та судової практики, надає змогу в режимі реального часу проаналізувати стан та оперативну обстановку щодо кількісного і якісного рівня злочинності за низкою показників, на основі отриманих даних сформулювати наукові основи комплексної криміналістичної методики.

Певні сучасні досягнення у галузі розробок методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень не означають, що всі тактико-методичні проблеми, які супроводжують розслідування та

запобігання кримінальним правопорушенням вирішені. Є спірні точки зору ряду вчених з багатьох положень методики розслідування, пов'язані з предметом, змістом та принципами її побудови, які прямо або побічно впливають на розробку приватних методик. Тим часом, чітке розуміння сутності, структури, змісту і принципів побудови криміналістичних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень вкрай необхідно для ефективного використання таких знань у процесі розробки нових приватних криміналістичних методик розслідування злочинів до якої слід віднести методику розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини.

В останні роки дослідники все більшу увагу стали приділяти теоретичній розробці методик, пов'язаних з розслідуванням окремих видів злочинів. З усього різноманіття сучасних висловлювань з цих питань заслуговують обговорення, на наш погляд, такі точки зору.

В. П. Бахін пропонує виділити загальний метод розслідування злочинів, який має загальне значення для розробки методик усіх видів [8]. В. І. Белецький пише про необхідність розробки базової методики розслідування злочинів як універсальної теоретичної основи для формування методик розслідування окремих видів злочинів, що також схоже на ідею загального методу розслідування [9]. Подібну ідею формування базової методики розслідування злочинів запропонували В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель, визначивши її як систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо розслідування декількох видів злочинів, об'єднаних в єдиний предмет вивчення з урахуванням кримінально-правових та криміналістичних передумов [10, с. 33].

У наведених дослідженнях автори, на наш погляд, намагаються створити різні варіанти загального методу розслідування злочинів, що спірно. Аналізуючи їх точки зору, приходимо до висновку, що загальний метод розслідування або базова методика, не має практичної перспективи через свою спільність рекомендацій з розслідування злочинів, бо якщо вони мають загальний характер, то щодо розслідування конкретних видів злочинів буде незрозуміло як застосовувати слідчому дану методику, наприклад, щодо розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини.

На думку М. П. Яблокова, у криміналістичній методиці на протязі багатьох років ведеться розробка комплексних методик розслідування, що містять рекомендації з розслідування двох та більше однорідних видів злочинів (наприклад, методика розслідування злочинів проти моральності тощо) [11, с. 174]. Важливо виходити з усталеного принципу побудови криміналістичної методики про те, що будь-який вчинений злочин за своєю природою індивідуальний акт злочинної поведінки, як і індивідуальні його методи розслідування, що визначаються слідчої ситуацією у кримінальному провадженні.

Перспективи мають, на наш погляд, дослідження за видовою методикою розслідування. Так, В. Є. Корноухов зазначає, що видова методика – це, обумовлена суперечливим ставленням вихідних ситуацій розслідування з комплексним характером предмета доказування, система

тактичних завдань і операцій, спрямована на формування системи доказів з метою обґрунтування наявності (відсутності) одного зі складів злочину, передбаченого комплексним характером предмета доказування [12, с. 54]. У даному визначенні, на наш погляд, автор, мабуть, відображає системний характер видової методики, виділяє загальні та приватні ознаки, важливі, по-перше, для формування системи доказів, по-друге, для обґрунтування наявності (відсутності) одного з складів злочину.

Аналіз вищенаведених позицій щодо методики розслідування окремих видів злочинів, дозволяє прийти до висновку, що, по-перше, в даний час проглядається тенденція подальшого розвитку теоретичної основи методики розслідування злочинів; по-друге, подальше поглиблене дослідження проблем, і шляхів розвитку криміналістичної методики необхідно продовжити для розроблення найбільш ефективних засобів і методів розслідування злочинів, і впровадження у практику таких розробок у формі нових приватних методик розслідування конкретних видів злочинів. Наприклад, розробку методики розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини.

Побудова науково обґрунтованої методики розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини визначається принципами, покладеними в її основу, загальними положеннями. У криміналістичній літературі принципи побудови методики розслідування злочинів розглядаються різними вченими-криміналістами по-різному, що не виключає їх теоретичної та практичної значущості.

Так, А. М. Васильєв позначив вісім загальних положень (принципів) побудови методики [13, с. 16-19]. До них він відніс: найсуворіше дотримання вимог законності; кримінально-правову та криміналістичну характеристику злочинів; швидкість та повноту розслідування; порушення кримінальної справи; обставини, що підлягають встановленню; проведення первинних слідчих дій; планування та побудова слідчих версій; поєднання слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; використання допомоги громадськості. М. А. Селіванов виділив дев'ять відомих загальних положень (принципів) методики [14, с. 61-64]. Однак усі автори визначають положення методики або як загальні положення методики розслідування практичної спрямованості, або як загальні умови провадження досудового розслідування.

З огляду на їх підхід, досить влучно розкрив сутність побудови криміналістичної методики А. М. Колесніченко, виділивши в них принципи науки, тобто принципи, що відносяться до розробки загальних положень методики розслідування як розділу криміналістики, і принципи практичної діяльності, тобто принципи, які стосуються побудови методики розслідування конкретного злочину [15]. У його точці зору, на нашу думку, обґрунтовано виділені два важливих положення: по-перше, принципи, що визначають науковий напрямок розвитку криміналістичної методики; по-друге, принципи, що визначають практичне спрямування сучасних уявлень та знань про методику розслідування злочинів різних видів.

У свою чергу, термін «криміналістична характеристика» науковці почали застосовувати, починаючи з середини 60-х рр. Вперше його використано в праці Л. А. Сергєєва, присвяченій якраз проблемам

розслідування і попередження розкрадань, що вчиняються при проведенні будівельних робіт. Тому прийнято вважати, що саме Л. А. Сергєєв уперше увів у науковий обіг термін «криміналістична характеристика», під якою він вбачав сукупність взаємопов'язаних чинників, що характеризують особливості способів учинення і слідів відповідних видів злочинів, об'єкта посягань, обставин, які характеризують учасників злочинів та їх злочинні зв'язки, час, місце, умови й обстановку вчинення злочинів [16].

Однак питання щодо змісту й основних елементів криміналістичної характеристики залишається дискусійним донині. Аналітичний огляд результатів досліджень науковців стосовно трактування досліджуваного поняття дає змогу дійти висновку, що вчені-криміналісти так і не досягли одностайності в баченні змісту й категорій, які охоплює зазначена конструкція [17, с. 91], проте єдність наукових поглядів в даному напрямку вкрай важлива, адже при розробці та формуванні відповідної методики розслідування різного роду кримінальних правопорушень вчені-криміналісти в більшій або меншій мірі завжди враховують дані, які входять до складу елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень [18].

На нашу думку найбільш вдале визначення криміналістичної характеристики кримінального правопорушення, було сформульоване О. М. Колесніченком, який вважає, що – це система відомостей про криміналістично значимі ознаки кримінальних правопорушень даного виду, яка відображає закономірні зв'язки між ними і служить для побудови та перевірки слідчих версій для вирішення основних завдань досудового розслідування [15, с. 12].

Однак незважаючи на різні думки науковців з приводу криміналістичної характеристики кримінального правопорушення у кожному погляді вчених-криміналістів простежується одна мета - сформулювати об'єктивне уявлення про кримінальне правопорушення, вказати ті його риси, що є відправними для методики досудового розслідування.

Аналіз вище викладених визначень поняття криміналістичної характеристики кримінального правопорушення дає можливість виділити ряд ознак, властивих якщо не всім, то більшості з цих визначень.

Думки більшості авторів схожі в тому, що криміналістична характеристика кримінальних правопорушень це: 1) сукупність даних (відомостей), інформація про кримінальні правопорушення, які характеризуються, і певні, пов'язані із ними явища; 2) сукупність (система) ознак властивостей, слідів, відношень кримінального правопорушення; 3) інформація, що має криміналістичне значення; 4) характеристика конкретного, реального кримінального правопорушення і наукова абстракція двох рівнів, яка виділяє типові ознаки певних категорій кримінальних правопорушень (видів і груп) і кримінальних правопорушень взагалі; 5) важливий елемент окремої методики.

На основі чого, загалом, у комплексній криміналістичній методиці розслідування торгівлі дітьми або іншої незаконної угоди щодо дитини необхідно виокремлювати такі структурні елементи:

1) криміналістичну характеристику злочинів (спосіб підготовки, учинення та приховування злочинів; обстановка вчинення та слідова

картина; відомості про осіб, які вчинили злочини, злочинні групи та особу дитини-потерпілого (-их));

2) типові слідчі ситуації початкового та наступного етапу розслідування й відповідні їм комплекси процесуальних дій;

3) особливості організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;

4) використання спеціальних знань (методів економічного й документального аналізу) та призначення окремих видів судових експертиз.

Запропоновані характеристики в цілому складають приватну криміналістичну методику розслідування, яка раніше не досліджувалась.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми : метод. рек. для практ. працівників / Л. В. Черечукіна, М. О. Яковенко; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 135 с.

2. Кримінальне право України: практикум: навч. посіб./за ред. С. С. Яценка. Київ: Алеута; КНТ; Центр учбов. літер., 2010. 640 с.

3. Жаровская Г. П. Проблемы и причины транснационализации организованной преступности в Украине. *Jurnalul juridic national: teorii si practica. O.O.O.: National law jurnal: teory and practice L.L.C. Republica Moldova*, 2014. Nr. 4 (8). С. 186–191.

4. Соціальний аналіз основних чинників торгівлі людьми: реальна ситуація та шляхи запобігання / Державний комітет України у справах сім'ї та молоді. Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді. Укр. ін-т соціальних досліджень; авт. кол.: А. В. Алексєєва, Ю. М. Галустян, К. Б. Левченко та ін. Київ, 2003. 91 с.

5. Криминология / под ред. С. И. Курганова. Москва: «ИНФРА-М - НОРМА», 1998. 784 с.

6. Вплив соціально-економічних процесів на злочинність в Україні та у світі (за офіційними матеріалами ООН, Всесвітнього банку, статистичного органу Євросоюзу (Eurostat), Державної служби статистики України): аналітичний огляд. Київ: ДНДІ МВС України, 2020. 44 с.

7. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

8. Бахин В. П. Криминалистическая методика: лекция. Киев, 1999. 27 с.

9. Белецкий В. И. Методика расследования хищений денежных средств. Криминалистика и судебная экспертиза. 1991. Вып. 24. С. 65–68.

10. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.

11. Криминалистика: учебник / под ред. Н. П. Яблокова. М.: Бек, 1997. 704 с.

12. Корноухов В. Е. Методика расследования преступлений: теоретические основы. Москва : Норма, 2008. 224 с.

13. Васильев А. Н. Проблемы методики расследования отдельных видов преступлений. М. : ЛексЭст, 2002. 76 с.

14. Селиванов Н. А. Сущность криминалистической методики и ее принципы. Социалистическая законность. 1976. № 5. С. 61–64.
15. Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы методики расследования отдельных видов преступлений: дис. на соискание науч. степени доктора юрид. наук: спец. 12.00.09: «Криминальный процесс, криминалистика, судебная экспертиза». Харьков, 1967. 509 с.
16. Сергеев Л. А. Розслідування і попередження розкрадань, що вчиняються при проведенні будівельних робіт : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 1966. 18 с.
17. Запотоцький А. П. Теоретичні основи та практика розслідування злочинів у сфері будівництва: дис. ... док. юрид. наук:12.00.09 Київ, 2018. 510 с.
18. Чернявський С. С. Криміналістична характеристика злочинів: порівняльний аналіз наукових концепцій. Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. 2010. № 1 (68). С. 140–141.

M. Faryma

THE IMPORTANCE OF CRIMINAL CHARACTERISTICS FOR THE FORMATION OF METHODS OF INVESTIGATION OF HUMAN TRAFFICKING

The article analyzes the main modern approaches to understanding the essence of forensic characterization of criminal offenses, shows its role as an important element of the methodology of investigating child trafficking or other illegal agreement on a child. Emphasis is placed on the complex nature of the methodology of investigation of such crimes, as its close relationship is obvious with both specific (criminal offenses against the will, honor and dignity of the person, morality) and subspecies methods of investigation (child exploitation, begging, pornography) and the investigation methodology. crimes committed by organized groups. The specific nature of this technique is manifested in the fact that it accumulates both general recommendations presented in the species methods, and specific recommendations that take into account the peculiarities of the investigation of such acts. The scientific basis of a comprehensive forensic methodology for investigating child trafficking or other illegal agreement on a child under the new criminal procedure legislation has been developed, its place in the system of species (intraspecific) and non-species methods has been determined, as well as the structure of forensic characteristics. committing and concealing crimes; the situation of the commission and the trace picture; information on the perpetrators, criminal groups and the identity of the child victim (s).

Keywords: children, child trafficking, illegal agreement on a child, forensic characteristics, investigation.